

Sömürgeciliği anlamak

Engin Erkiner tarafından yazıldı

Salı, 26 Mayıs 2020 07:33 - Son Güncelleme Cumartesi, 30 Mayıs 2020 17:42

Sömürgecilikte toplumsal yapının anlaşılmasında yakın yıllara kadar büyük oranda ihmal edilen nokta, sömürge ülke nüfusunun sömürgeci güçle girdiği yakın işbirliğidir ve neredeyse onunla bütünleşmesidir. Ülkesine ve dönemine göre değişmekle birlikte sömürgeci güç bunu yapamadığında işgal ettiği ülkede fazla barınmaz. İşgalci güç işgal ettiği ülke halkını bölmek, bir bölümünü yanına çekmek zorundadır. Sık görülen durum ise şöyledir: ülke halkının bir bölümü, sömürge ülke ordusunda, halkın kalan bölümüne karşı savaşı. Ek olarak, yaygın sömürgeleri olan ülkelerin –Fransa gibi- bir veya birkaç sömürgesinden toplanan askerler, uzak bir ülkedeki başka bir sömürge ülke halkına karşı savaşabilir.

Vietnam'da Fransız sömürge ordusu Dien Bien Fu'da yenildiğinde 250.000 kişiden oluşuyordu. Bunun 76.000'i Fransız, 20.000'i yabancılar lejyonu (yabancı paralı askerlerin adı), 58.000'i Afrikalılar (Fransa'nın Afrika'daki sömürgelerinden getirilmiş askerler) ve kalanı da Vietnamlılardan oluşuyordu. Orduda en fazla (96.000 kişi) Vietnamlı asker vardı. (G. Feldbauer: Vietnamkrieg, s. 21)

Sömürgeciye karşı savaş, özellikleri ülkeye ve döneme göre değişmekle birlikte aynı zamanda iç savaştır. Fransız ve diğer ülkeler sömürgeciliğinde işgal edilen ülkede sadece komprador adı verilen işbirlikçi burjuvaziyle değil, nüfusun bir kesimiyle de aktif işbirliği yapılır.

Batı Afrika kıyılarından yaklaşık 400 yıl boyunca özellikle İngilizler ve Portekizliler tarafından (zamanın başka ülkeleri de vardı) Amerika kıtasına köle taşınmıştır. Sayı bilinmiyor ama yaklaşık yirmi milyon kişi olarak tahmin ediliyor. Afrika'nın sadece yer altı kaynakları değil nüfusu da talan edilmişti.

Bu ticaret yerel nüfusun bir bölümünün aktif işbirliği olmadan mümkün değildir. Anlaşma yapılan aşiretlerdeki atlı gruplar işgalci gücün bilmediği ülke içlerine girmekte, köyleri basıp genç erkekleri kaçırmakta ve kıyıya getirip işgalcilerin gemilerine para karşılığında teslim etmektedir. Bu işbirliği olmadan köle ticareti mümkün değildi.

Sömürgeciliği anlamak

Engin Erkiner tarafından yazıldı

Salı, 26 Mayıs 2020 07:33 - Son Güncelleme Cumartesi, 30 Mayıs 2020 17:42

İngiliz sömürgeciliğinden bir başka örnek şöyledir. 19. yüzyılın son yıllarında İngiltere sömürgesi olan Sudan'da ayaklanma yaşanır. Ayaklanmacılar sömürge valisini öldürürler. (Hartum filmi izlediyseniz bununla ilgilidir.) İngiltere ülkeye yeni bir vali atar ve cezalandırma seferi düzenler. Yeniden oluşturulan orduda 7000 İngiliz askerine karşılık 17.000 Sudanlı ve Mısırlı asker bulunmaktadır (Mısır o yıllarda İngiltere sömürgesidir). (F.J. Brüggemeier: Geschichte Grossbritanniens im 20. Jahrhundert, s. 25)

1919-1923 arasında Anadolu'daki savaşa bakacak olursak burada da benzerini görürüz. Bir yandan İngiltere'nin desteklediği Yunanistan ordusuna karşı savaşmakta, diğer yandan ise içerdeki rakipler ortadan kaldırılmaktadır. Bilinen bir örnek Çerkez Ethem'dir ve daha az bilinen çok sayıda yerel güç vardır. Bunlar genellikle Ankara'yı dinlemeyenlerdir.

Sabahattin Selek'in 1970'li yılların başlarında yayınlanan Anadolu İhtilali adlı kitabında özellikle Ege'de İngiliz ve İtalyan askerlerinin sevgi gösterileriyle karşılandığını, Yunan ordusunun mahalli eşrafa karşı sert davranmasının ardından milli mücadelenin güç kazandığından söz edilir.

Benzer durum Maraş, Antep ve çevresi için de geçerlidir. Bu bölgeyi işgal eden Fransız ordusu iyi karşılanır, ne zaman ki bu orduda Ermeni askerlerin de bulunduğu anlaşılır, direniş başlar.

Bu gelişmeler olmasaydı Mustafa Kemal ve çevresi küçük bir grup olarak kalırdı.

Soykırıma uğrayan Ermenilerin geri dönecekleri endişesini iyi kullanarak özellikle bölgedeki Kürtleri ikna etmekte zorlanmaz. Alevileri de Sünni Osmanlı yönetimine karşı yanına alır ve bu süreç içinde muhaliflerini de ortadan kaldırmaya yönelir.

Mustafa Suphi ile birlikte gelenlerin öldürülmesini bu çerçevede değerlendirmek gerekir. Mustafa Kemal'in başında bulunduğu kadro rakip istememektedir.

Önemli bir kapışma konusu da İttihatçıların içindeki mücadeledir. Anadolu'da İttihatçılardan

Sömürgeciliği anlamak

Engin Erkiner tarafından yazıldı

Salı, 26 Mayıs 2020 07:33 - Son Güncelleme Cumartesi, 30 Mayıs 2020 17:42

başka örgütlü güç yoktur ve bunların bir bölümü Mustafa Kemal, kalanı da Enver Paşa yandaşıdır. Anadolu'da barınamayan Enver Paşa ve silahlı güçleri Azerbaycan'a geçerler ve Bolşeviklerin desteğini almaya çalışırlar ama beklediklerini bulamazlar. İttihatçıların bu bölümü Bakü'yü işgal edip Kızıl Ordu'ya teslim edecektir (Bkz. Emel Akalın'ın İttihatçılarla Bolşevikler ilişkisini inceleyen kitabı, kitabın adı bu yöndeydi ama tam hatırlamıyorum).

Bolşeviklerden aradığı desteği bulamayan Enver Paşa Türkistan'ı (Çarlık tarafından sömürgeleştirilmişti) yeniden kurmak için Kızıl Ordu ile savaşırken ölür.

İttihatçıların sallantılı unsurları da Cumhuriyet kurulduktan sonra İzmir Suikasti davasıyla ortadan kaldırılacaktır. Kemal Tahir'in Kurt Kanunu romanı bu konuyla ilgilidir. Orada İttihatçıların küçük efendisi olarak anılan Kara Kemal (büyük efendi Talat Paşa'dır), "Biz bir imparatorluğu batırdık, bunu yanımıza bırakmazlar" der. Köşesine çekilmiş, politik faaliyeti olmayan bir adamdır ama buna rağmen adı Mustafa Kemal'e suikast uydurma davasına karıştırılır, yakalanacağını anlayınca intihar eder.

İttihatçılar arasında iç hesaplaşma sona erer.

Mustafa Kemal ile kurulacak yeni düzen konusunda anlaşamayanlar da sürgüne giderler. İstiklal marşı yazarı Mehmet Akif Ersoy Kahire'ye gidecektir. Bir ülkenin İstiklal Marşı yazarı sürgüne gider mi, bizde gider. Mandacılığı savunan ama İstanbul'da işgale karşı mitinglerde yaptığı konuşmalar nedeniyle İngiliz işgal komutanlığı tarafından aranan Halide Edip de bir süreliğine ülkeden gitmek zorunda kalır.

Yıllardan beri Kürtler arasından çok sayıda işbirlikçi çıktığı konusunda şikayet edilir. Kürtlerin bu konuda apayrı bir özelliği bulunmuyor. Bu şikayetin nedeni başka ülkelerde yaşananları bilmemekten kaynaklanıyor olsa gerektir. Kürtler arasındaki iç mücadele de doğaldır ve "birlik gerekir" söylemiyle örtülmesi de mümkün değildir. Benzeri bütün ülkelerde yaşanmıştır.

Fransa sömürgesi olan Cezayir'den çekilmek zorunda kaldığında, yıllardan beri işbirliği yaptığı önemli bir nüfus da bu ülkeden Fransa'ya gidecekti.

Sömürgeciliği anlamak

Engin Erkiner tarafından yazıldı

Salı, 26 Mayıs 2020 07:33 - Son Güncelleme Cumartesi, 30 Mayıs 2020 17:42

Keza ABD Vietnam'dan çekilirken helikopterlere asılarak kaçmaya çalışan Vietnamlıları gazete fotoğraflarından hatırlayanlarınız olacaktır.

Mustafa Kemal dahil hiç kimse rakiple işbirliği içindekiyle birlik yapmak niyetiyle hareket etmedi. Burada birlikten güç değil zayıflık doğardı.

Ülkesine ve dönemine göre değişiklik olabilir, taktiksel bazı yaklaşımlar gerçekleşebilir ama genel ilke böyledir denilebilir.